

Kontinuita času a „sukcese“

Chceme-li uvažovat o času jakožto kontinuitě, musíme rozhodnout především o tom, jak chápeme sám čas a jak chápeme směr jeho „plynutí“. Základním problémem, ne-li rozporem se v případě, že budeme uvažovat o „obecném času“, nutně stane směr časového plynutí. Jsme totiž navyklí (na rozdíl od dávných časů) považovat to, co už uplynulo, ze něco, co už necháváme za sebou, tedy co je „za námi“, zatímco to, k čemu ještě nedošlo, za něco, co máme teprve „před sebou“, a předpokládáme proto s jakousi samozřejmou jistotou, že „čas“ plyne ve směru od minulosti do budoucnosti, že tedy přítomnost má své kořeny a svůj původ v tom, co jí bezprostředně předchází. Tak také se díváme na dění ve světě kolem sebe: včerešek předchází dnešku a zítřek má teprve přijít. V tomto vidění či vnímání „času“ nás upevnilo myšlení kauzální, které příčinu vidí vždycky v minulosti (Aristotelés byl výjimkou, protože počítal také s příčinou budoucí, tj. s cílem, *causa finalis*). Je zřejmé, že toto chápání je pevně spjata a dokonce podmíněno tím, že se na „čas“ díváme zvnějšku, jako vnější pozorovatelé. Ovšem „čas“ zaznamenávaný a pozorovaný zvnějšku je nutně pouze „čas obecný“, nikoli „čas pravý“, tj. čas skutečně se dějící. Ten totiž je neoddelitelný od samotného událostního dění, A sám „vlastní“ neboli „pravý čas“ se děje ve stejném směru, v jakém se děje sama událost. Jen takovýto „pravý čas“ je kontinuální, spojitý, protože je vlastně jakýmsi „časovým polem“, které dějící se událost vytváří kolem sebe ve svém okolí. Ale právě tak, jako celý svět, „všehomír“, není možno chápat jako jednu jedinou obrovskou událost, ale jen jako pluralitu událostí, je také „obecný čas“ pluralitou nejrozmanitějších „pravých časů“. To je ostatně také vlastním důvodem pro to, že „obecný čas“ nemá žádné univerzální „ted“, žádnou pro celý svět jednotnou „přítomnost“. A z téhož důvodu neplatí v „obecném času“ žádná univerzální sukcese, žádné univerzální (a nezměnitelné) „před“ a „po“, nýbrž jen sukcese pragmatická (praktická, místní).

(Písek, 150102-2.)